

Jeg ønsker Norge Aandsfrihed

Taler

Georg Brandes

Sted

Studentersamfundet i Kristiania

- 1 Min bedste Tak til Studentersamfundet, som har givet mig Husly, efter at det akademiske Collegium som Svar paa min Ansøgning har negtet mig at betræde et Kateder i noget Universitetsauditorium her. Et saadant Afslag er sikkert aldrig før givet en Doctor fra noget af Nabo-Universiteterne, og Begrundelsen er den
5 forbausende, at jeg etsteds har kaldt Historien om Isaks Oftring en Legende.

- Des mere taknemmelig maa jeg være for velvillig Modtagelse her og for de mange Beviser paa Sympati, jeg har modtaget saavel fra Modstandere som fra Venner. En enkelt Udtalelse, der er ment som en Artighed, har i nogen Maade
10 undret mig, nemlig den, at man her kunde behøve en Mand som mig.

- Man opfatter mig som hvad man kalder for en «Agitator» og jeg forstaar ikke ret, hvad Trang der er til saadan en i et Land, hvis Digtekunst er den første i Norden, hvis Malere og Billedhuggere indtager en fremragende Plads og hvis
15 Videnskabsmænd har udmærket sig paa næsten alle Felter.

- Naar jeg spørger: Hvad Brug har I for en Agitator? svarer man mig stadigt det Samme: «Vi lider under et aandeligt Tryk; vi har ikke engang den simpleste Religionsfrihed i dette saakaldte Frihedens Hjemland. Ja, en frisindet Bevægelse
20 nu vilde, indledet af en Nordmand, være til mere Skade end Gavn. Tiden er endnu ikke kommen. Trykket føles af os som uafrysteligt.»

- Er ikke dette en Illusion? En Ven af mig, en ung Kunsthistoriker ved Navn Julius Lange, blev i sin Tid som lille Dreng sat i en Skole i Kjøbenhavn, som
25 styredes af nogle gamle Jomfruer, der omhyggeligt i Karakterbogen noterede Barnets Fortrin og Mangler, især de sidste, og allerede den første Uge kom det til at hedde: Den lille Julius kan ikke sin Tabel. Og saaledes blev det ved i længere Tid Uge efter Uge: Den lille Julius kan endnu ikke sin Tabel.

Saa skrev Drengens Fader, den gamle højtansete Pædagog, Forfatteren til Bogen Skolen og Livet, til de gamle Damers Bestyrtelse i Karakterbogen disse Ord: Vilde De da ikke være af den Godhed at lære den lille Julius hans Tabel?

35 Maa det være mig tilladt at vende disse Ord til de vakre Herrer i denne Forsamling, som klager over det Tryk, der hviler paa Sindene her: Vil De da ikke være af den Godhed at afryste dette Tryk!

Der er vel intet andet for end selv at tage Initiativet og gøre som det store Dyr
40 gør, naar det plages af mange mindre Dyr, det ryster Plageaanderne af sig. Lad den norske Løve gøre Experimentet!

Det glæder mig at se saa mange ældre Mænd i denne Kreds; det havde været mig ukært at se lutter unge Ansigter omkring mig. Grunden er den: Det hænder mig
45 ikke sjældent, at jeg modtager Breve fra unge Mænd heroppe, der ønsker at berige mit lille Tidsskrift med Bidrag, der i Reglen bestaar af umodne Angreb paa Kirke og Gejstlighed. Naar Brevskriveren rigtig har talt fra Leveren, følger stadig som Efterskrift en indstændig Anmodning om endelig ikke at røbe den Skrivendes Navn.

50 De Norske har et ikke ringe Ry for Uforfærdethed; men modige kan de paagældende unge Mænd ikke kaldes. Lad mig have Lov at advare Dem mod den Art Tyveaars-Alders Radikalisme, som følges af Conservatisme i Trediverne. Der er en sørgelig Race af Højconservative, som skal bringe en
55 blodrød Ungdomsdeklamation i Glemme.

Den, der ikke vil tilbringe sit Liv med aandelige Omslag, bør vente med at udtale sig for Offentligheden, til hans Meninger er selv erhvervede, indvundne gennem Oplevelser, saa han i Længden kan være dem bekendt og kan staa ved sin
60 Overbevisning.

Ungdommen her tilhører et Land, som besidder forholdsvis stor politisk Frihed; men dog findes i den norske Grundlov dens Paragraf 92, som bestemmer, at ingen Mand kan opnaa noget Embed i Norge, medmindre han tilhører den
65 norske Statskirke, og dog er der liden Udsigt til at Nordmænd i en nogenlunde nær Fremtid kan opnaa blot det tarvelige Fremskridt, som endog det lidet constitutionelle tyske Rige har opnaaet, at borgerligt Ægteskab er obligatorisk.

70 Det afhænger jo imidlertid af norsk Ungdoms Evne til at gøre Begyndelsen, om disse Reformer overhovedet vil komme og naar de kommer. Al Frigørelse begynder indeni den Enkelte. Naar en Mand som Enkeltpersonlighed har tilegnet sig en Sandhed, saa vil denne Sandhed brænde ham som en Glød paa Tungen; han maa da udtale den, arbejde for den, og skyde alle Hensyn til Side.

75 Dertil er Tiden altid egnet, og Udsættelse er hverken nødvendig eller tilladelig. Man kan ikke paa én Gang være Forkæmper og Forsigtigpeter.

En Ikke-Nordmand, der vilde indblande sig i norske Forhold, vilde med god Grund kun høste Utaak. De maa selv rage Deres Kastanier ud af Ilden. De behøver jo ikke strax at brænde Deres Fingre; De kan bruge en forsvarlig Ildrager dertil.

En Stilstand som den, der raader her mellem den officielle Kirkelighed og en Videnskab, der tvinges til at være ligesaa officiel, er dyrekøbt. Der er Intet her, som elektriserer Tanken, ingen alvorlig, omfattende og moden Drøftelse af aandelige Spørgsmaal.

90 Først naar en saadan Debat er kommet i Gang, vil Norges Frihed være ikke blot et Æmne for Syttende-Maj-Taler, men en Virkelighed, og Enhver vil kunne leve som en agtet Borger i det norske Samfund og opnaa hvad Embed, han kan udfylde, uden at være bundet til nogen bestemt Troesbekendelse, det være sig en religiøs, moralsk eller økonomisk.

95 Jeg ønsker Norge Aandsfrihed.

100

Kilde

Georg Brandes: Taler. København og Kristiania 1920: Gyldendal, s. 1-3.

Emner

Innlegg, Kristendom, Studentersamfundet, Trosfrihet, Åndsfrihet

105

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/jeg-onsker-norge-aandsfrihed>